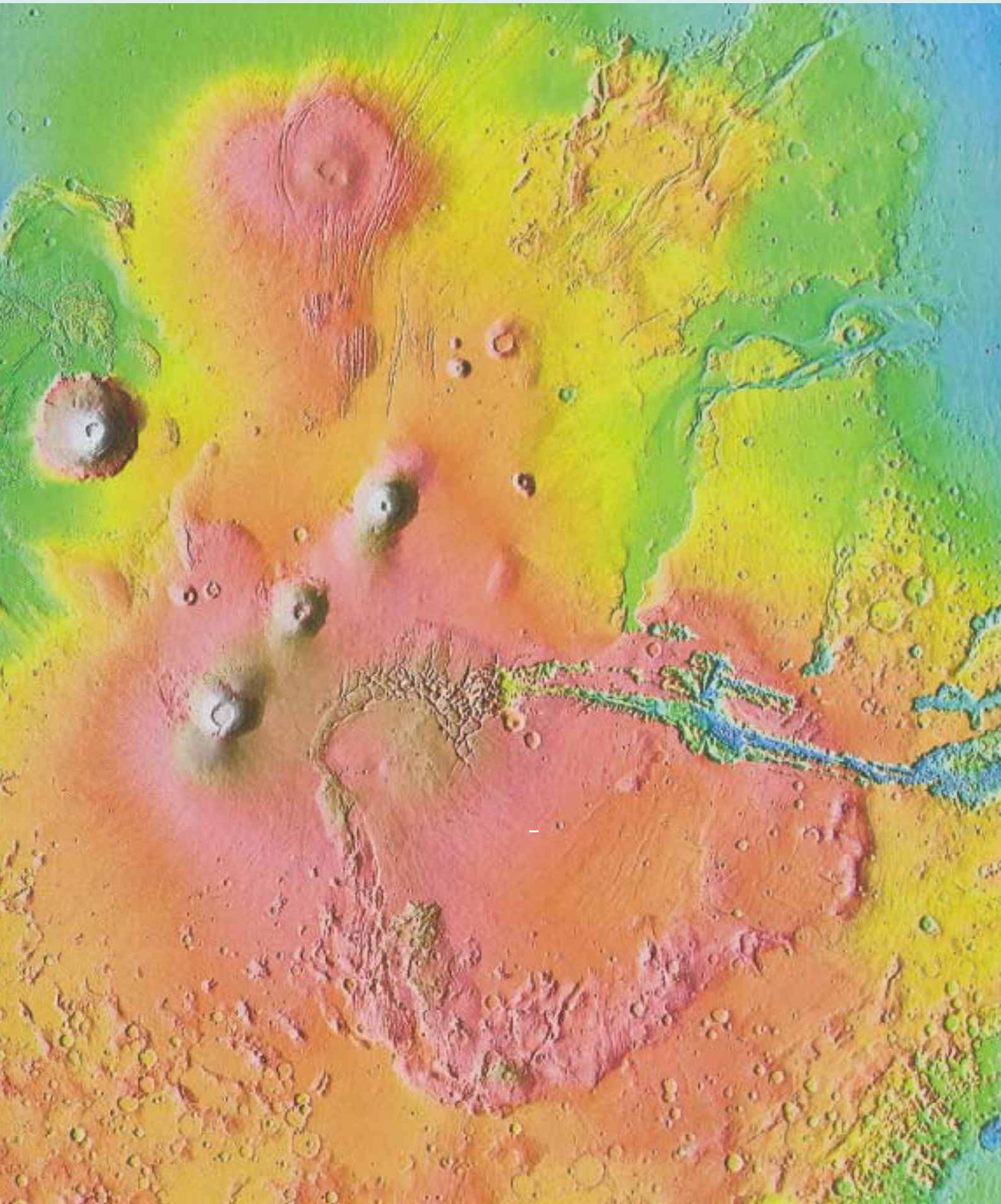

Mars

Mars, adını Romalıların savaş tanrısından almış. Bunda, kuşkusuz gezegenin kırmızı renginin payı büyük. Kayıtlar, Romalılardan da önce, çok eski dönemlerde de Mars'ın insanların ilgisini çekmiş olduğunu gösteriyor. Ancak, kırmızı gezegen, en büyük ilgiyi, 19. yüzyılın sonlarında yaygınlaşmaya başlayan bilimkurgu romanları sayesinde yakaladı.

Peki, Mars'ta bilimkurgu yazarlarını bu kadar çeken neydi? Her şey, İtalyan gökbilimci Schiaparelli'nin Mars yüzeyinde birtakım kanal benzeri yapılar görmesiyle başladı. Daha sonra, Amerikalı gökbilimci Lowell, bunların Marslılar tarafından yapıldığını öne sürdü. Lowell'in bu yaklaşımı, hem bilimkurgu romanlarında bir patlamaya, hem de insanlarda korkuya yol açtı. Günümüzdeyse, gönderilen uzay araçları sayesinde, gezegen ayrıntısıyla inceleniyor. Araştırmalarda, akıllı varlıklar bir yana, henüz mikroorganizma boyutlarında bir yaşama bile rastlanmadı. Ancak Mars, tüm öteki gezegenler arasında ayrı bir önem kazandı. Çünkü Mars, koşullar biraz daha farklı olsaydı, yaşama elverişli bir gezegen olabilirdi. Gezegeninde bir zamanlar sıvı halde su bulunduğuna ilişkin önemli kanıtlar var. Bugün biliyoruz ki, ilk kez Schiaparelli'nin farkettiği "kanallar" bir zamanlar buralarda akan suyun oluşturduğu vadi sistemleri. Mars'a gönderilen ilk uzay aracı, Mariner 4 oldu. 1965 yılında gönderilen Mariner 4'ten bu yana, birçok uzay aracı kırmızı gezegeni ziyaret etti. Bunların bir bölümü gezegenin çevresinde dolanıp veri toplar-

ken, birkaçı da yüzeyine indi. 1997 yılında inen Pathfinder' ve onun taşıdığı hareketli yüzey aracını hepimiz büyük ilgiyle izledik.

Günümüze değin yapılan araştırmalara göre Mars, oldukça soğuk bir iklime sahip. Yüzeyindeki ortalama sıcaklık -55 derece civarında. Ölçülen en düşük sıcaklık -133; en yüksek sıcaklık 27 derece. Gezegenin çok ince olan atmosferi, çok büyük oranda (% 95) karbon dioksitten oluşuyor. Mars'a ait en son verilerse, gezegenin haritasını çıkarmakla görevlendirilen Mars Orbiter uzay aracına ait. Bu araç, gezegenin yörüngesinde dolanarak, onun ayrıntılı bir haritasını oluşturuyor. Araç, bir lazer yükseklikölçeri kullanarak, yüzeyin çok ayrıntılı yükseklik ölçümlerini yapıyor. Bu ölçümlerin hata payı 1 metreden daha az. Ölçümler o kadar duyarlı ki, yeryüzündeki bazı bölgelerin bile yükseklikleri bu kadar iyi ölçülmüş değil.

Yandaki harita, yaklaşık 400 milyon ölçüm yapılarak hazırlandı. Haritadaki renkler, gezegendeki yüzey şekillerinin yüksekliğini gösteriyor. Solda görülen büyük tepe, Güneş Sistemi'nin en yüksek dağı, 24 km yükseklikteki Olympus. Sağ altındaki üç tepeyle birlikte Olympus, gezegenin üzerindeki en belirgin sönmüş yanardağ. Ortada görülen kanyon sistemi Valles Marineris (Denizler Vadisi) Schiaparelli'nin gördüğü "kanal" olsa gerek. Bu kanyon, yaklaşık 4000 km uzunlukta ve 2 - 7 km arasında değişen derinliklere sahip.

. Alp Akoğlu

Yüksekliği gösteren renkler (km)

